

עירובין ה

משה שווערד

1. ספר יד בנימין

שם בגמ', איסור לא אמר דהא קיימי מחיצות, משמע כאן דים נחשב למחיצה (לולי החשב דשמה יעלה הים שרטון) ותמה במג"א סי' שס"ג ס"ק ל' עפ"י המבואר בתוס' לקמן כ"ב ע"ב דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם אמרי' אפי' לרבנן אהו רביס ומצטלי מחיצתא, וא"כ ה"נ ימא אהו רביס (ע"י הספינות) ומצטלי מחיצתא, וכי ליישב דהכא מיירי במקום שאין הספינות עוברות לנמל ולכך הו' שפיר הים מחיצה.

הריטב"א בשם רבו הרמב"ן אין חילוק כלל במחיצות בין עשויה בידי אדם לעשויה בידי שמים ושלא בדברי המוס' הג"ל אלא כל זמן שהוא יכול לראות עצמו מוך המחיצות מפני שאין מרוחקות זו מזו כ"כ, חשבות מחיצה ולא אהו רביס ומצטלי, וכן הסכים צ"ק גאון יעקב א"כ אין מקום כלל לדברי המג"א. והנה לפימשי"כ במג"א סוסי' זה דאפשר דלענין בקיעת רביס לנמל מחיצה צע"י ס' ריבוא לפ"ו לק"מ קושית המג"א, כן כ' במחצה"ש, אלא שהאחרונים ז"ל נקטו דלא צע"י ס' ריבוא לענין זה וכמש"כ צנה"ל סוסי' זה.

אכן במשנ"ב הציג בשם כמה אחרונים שחולקים ע"ז וס"ל דאפי' כשהספינות עוברות לנמל לא נחצטל ע"ז שם מחיצה וכן הצינו מדברי המוס' שם, ועי' בשעה"ל דפטרט לפי"מ שהסכים

2. ספר שערים מצויינים בהלכה

שיש פלוגתא אי חיישינן לזה או לא. וכתב הט"ז דזה דוקא בים, אבל בנהר שדרכו לקרוש בימי החורף, בטל מחיצות מי הנהר, דהקרישה דומה להא דאיתא במס' שבת (ק). דפירות מבטלי מחיצתא. ועי"ש במפרשים שיש שאין מסכימים להט"ז, דהקרישה אין מבטל המחיצה, ויש שמסכימים עמו. ויש שחושש אפי' בימי הקיץ, כדי שלא יבואו לטלטל בימי החורף כשנקרש, ויש נהרות שדרכן להתיבש בימי הקיץ ואסור, עי' בשו"ע הרב (שם סל"ה) ובביאור הלכה (שם) ובערוה"ש (שם סמ"ד).

חיישינן שמא יעלה הים שרטון כו'. עי' בשו"ע (או"ח סי' שסג סכ"ט)

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שמה סעיף יד

איזה הוא כרמלית, מקום שאין הלוך לרבים * (מח) יא כגון ים...

4. משנה ברורה סימן שמה ס"ק מח

כגון ים - וה"ה [נ] נהר ואף על גב דמיא לא מבטלי מחיצתא כמו שכתבנו בסי"א י"ל דכל חריץ שאינו משופע כדי שיתלקט גבוה י"ט מתוך ד"א לא הוי רה"י ומצוי הוא שאצל שפתו אינו עמוק כ"כ תיכף [כ"כ המ"א] ובמאירי נזכר הטעם משום דהמחיצות רחוקות זו מזו מאוד אינן מצטרפות לעשות מה שביניהן רה"י ולפ"ז אפילו אם אצל שפתו הוא עמוק ג"כ אינו רה"י מן התורה מטעם זה [ונהר אף על גב דשתי מחיצות אינן רחוקות זו מזו כיון דאידיך השנים הם רחוקות זו מזו כמה פרסאות אינן מצטרפות לאלו השנים]

5. חדושי הר"ן על עירובין דף ח/א

כרוך בודיא ואותיבו ביה בעקמימותיה. זו היא גרסת רש"י ז"ל, ופירש שעשו לחי לאחד מראשי המבוי ולראשו האחר לא עשו לחי. ונראה מדבריו שלא רצו להכשיר אלא אחד מן העקמימות, ואי הכי קשיא מאי קא מקשי אי כשמואל דאמר תורתו כסתום לחי מעליא בעי, דודאי לשמואל כיון דאמר דתורתו כסתום הרי מקום העקמומית כאלו נסתם לגמרי וכל שלא רצונו להכשיר אלא אחד מן העקמימות דינו שנניח קורה בראשו הסמוך לרשות [הרבים] אבל במקום העקמומית אין צריך כלום, וכיון שכן אפי' האי בודיא לא הווי צריכי לאותובי, אלא ודאי הכי גרסינן כרוך בודיא ואותיביה בשפתיה, כל' באחד מראשי המבוי הסמוכין לרשות הרבים ובראשו האחר עשו לחי, ומשום הכי קאמ' אי רב דאמר תורתו כמפולש צורת פתח בעי כלומר במקום הבודיא, ואי לשמואל דאמ' תורתו כסתום לחי מעליא בעי:

6. ביאור הלכה סימן שסג ד"ה אינו

אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר - כתב במחה"ש דהיינו משום דאפילו אם יניחנו באלכסון אעפ"כ לא יהיה רשאי לטלטל אפילו במקום הארוך אלא כנגד הקצר אבל אם ירצה להניח באלכסון ושלא לטלטל אלא כנגד הקצר רשאי וכו' עיי"ש ועיי"ן בפמ"ג שחולק עליו וסובר דמלישנא דגמרא משמע דאם יניח כנגד הארוך לא מהני כלל עיי"ש טעמו ומסתבר כוותיה:

7. ספר יד בנימין

והנה אם ירצה להניח באלכסון ע"מ שלא לטלטל
אלא במקום הקצר אם יועיל צבה"ג להמיר
עכ"פ המבוי יש צוה מחלוקת המחזה"ש עם
הפמ"ג הוצא צבה"ל סי' שק"ד סעי' ל', דעת
המחזה"ש דמועיל הקורה להמיר המבוי, אבל
הפמ"ג ס"ל דמפשטות ליטנא דגמ' משמע דאם
מניח הקורה באלכסון לא מהני כלל אפי' לטלטל
כנגד מקום הקצר יעוי"ש הטעם וכן צבה"ל
כ' דמסתבר טעמי. [ועי' עוד צבה"ל דמאי

8. תוספות מסכת עירובין דף ח עמוד ב

מניח את הקורה באלכסון - פ"ה משתמש כאן בארוכה וכאן בקצרה והדין עמו שפי' כן דאי לא תימא הכי אמאי מניח את הקורה באלכסון הא בעינן קורה לכל הפחות דבוקה במבוי כדאמר בסמוך גבי ב' יתידות בשני כותלים כו' לדברי המתיר אסור ואף על פי שכאן מונח ראשו האחד על גבי המבוי אין סברא לחלק וא"ת והיכי שרי להשתמש נגד הארוך הא אין כאן אלא ב' מחיצות וי"ל דאית ליה קורה משום מחיצה ומאן דאית ליה משום מחיצה הוי אפילו דאורייתא כדמוכח בפירקין אי נמי כיון דצידו האחד ארוך מסתמא לא בקעי בה רבים ולא גזרו ביה רבנן הואיל ובטל לגבי מבוי אף על גב דאית ביה ד' על ד'.

9. רבי עקיבא איגר מסכת עירובין דף ח עמוד ב

תוס' ד"ה מניח את הקורה. משום מחיצה הוי אפילו דאורייתא. עיין לקמן דף פו ע"א תוד"ה קורה.

10. תוספות מסכת עירובין דף פו עמוד א

קורה ... אף על גב דסבר אביי דקורה משום מחיצה אלא ודאי לא הוי אלא מדרבנן ...

11. תורת חיים מסכת עירובין דף ח עמוד ב

מניח את הקורה באלכסון. כתבו התוספות וא"ת והיכי שרי להשתמש נגד הארוך הא אין כאן אלא שתי מחיצות ויש לומר דאית ליה קורה משום מחיצה וכו' וקצת קשה לפי' זה דא"כ לרבא דאית ליה קורה משום היכרא מאי איצטריך למימר דבאלכסון לא הוי היכר אפילו היה היכר נמי אינו מניחו אלא כנגד הקצר דאם היה מניחו

באלכסון ע"כ היה אסור להשתמש בצד הארוך כיון דליכא אלא שתי מחיצות לדידיה דאית ליה קורה משום היכרא וכיון דהוה אסור להשתמש בצד הארוך לכך אינו מניחו באלכסון דבעינן קורה לכל הפחות דבוקה במבוי ומה שפי' רש"י ז"ל שמשתמש כאן בארוכה כאן בקצרה הכי איתא בהדיא בירושלמי.

12. רש"י על עירובין דף ח/ב

רש"י ד"ה קורה משום מחיצה. וחודו הפנימי כו'. לכאורה יל"פ איפכא דמאן דאסר סבר משום היכרא והיכרא מלגו ומאן דשרי סבר משום מחיצה וחודו החיצון כו' והוה דומיא דאינך דמזכיר תחלה טעם האוסר וכה"ג דקדקו התוספות בגיטין (סד"ז) ועמש"כ בברכות (נט) אבל לא פירש כן משום דהיכר לכ"ע אית להו וכמ"ש המהרש"א בתד"ה הכל:

13. ספר יד בנימין

שם בגמ', לימא דהא קמיפלגי דמ"ס קורה משום היכר ומ"ס משום מחיצה, פירש"י ז"ל דמ"ד אסור להשתמש תחת הקורה ס"ל משום מחיצה וחודו הפנימי יורד וסותם כו', (לכאוי"ה דיש לפרש איפכא דמ"ד אסור להשתמש תחת הקורה ס"ל קורה משום היכרא והיכרא מלגו ומ"ד מותר להשתמש ס"ל קורה משום מחיצה וחודו החיצון יורד וסותם — רש"י יעו"ש. (וכן העיר צס' מנחת זכרון).

14. ספר יד בנימין

שם בגמ', דמ"ס היכרא מלגו ומ"ס היכרא מלצר, נ"צ יעו"ש צ"בית מאיר"י סי' עק"ד שכ' שם (דרך אגב) דלפוס ריהטא יש לצאר טעם הפלוגתא בזה עפ"י צ' הפירושים ניסוד תקח"ל צענין לחי וקורה דרש"י ז"ל פי' צמשה ריש פרקין שהוא משום דלח ליחי לאיחלופי צרה"ר דאם נחיר לו לטלטל צמזוי	צלא תיקון אחי למימר נמי דצרה"ר גופי' שרי לטלטל, אצל רבינו יונתן ז"ל הוסיף עוד טעם כדי שלא יצוא להוציא ממזוי לרה"ר ומרה"ר למזוי ולפי"ז י"ל דצרה"ר פליגי דמאן דאמר היכרא מלגו היינו משום דס"ל כטעם רש"י ז"ל ומ"ד היכרא מלצר ס"ל כטעם רבינו יונתן ז"ל ודו"ק.
--	---

15. תוספות מסכת עירובין דף ח עמוד ב

הכל מודים בבין לחיים דאסור - טעמא משום דלחי הוי אפילו משהו ואתי לאפוקי אבל בקורה דרחבה טפח ליכא למיחש אבל אין לפרש דטעמא דרב חסדא משום דסבר קורה משום היכר ולחי משום מחיצה ומשום היכר ובין לחיים אסור ואינו יכול להשתמש אלא מן המחיצה שלפנים דהא אביי אית ליה לעיל (ד' ה.) גבי היה גבוה מכ' ובא למעטו לחד לישנא קורה משום מחיצה וכ"ש לחי וקא אמר בסמוך מסתברא מילתיה דר' יוחנן תחת הקורה אבל בין לחיים אסור ורבא נמי אית ליה בפירקין דתרוייהו משום היכרא ובסמוך מודה רבא דאסור להשתמש בין לחיים היכא דרחב ארבעה.

16. רבנו פרץ על עירובין דף ח/ב

לדברי האוסר. משום דסבר דחודו הפנימי יורד וסותם מתיר. כיון דחודו הפנימי הוא סמוך למבוי. לדברי המתיר פ"י משום דסבר דחודו החיצון וכו' אוסר בכאן דחודו החיצון מופלג קצת מן המבוי:

17. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף ח עמוד ב

אמר רב חסדא הכל מודים בבין הלחיים שהוא אסור. פירוש דאפילו מאן דסבר מותר להשתמש [תחת הקורה מודה שאסור להשתמש] כנגד הלחי, וטעמא דמלתא פירשו בתוספות משום דלחי כיון דשיעורו כל שהוא לא עביד היכר כלל ודילמא אתי להשתמש חוצה לו, אי נמי דכיון דלית ליה היכר כולי האי לא חשיב ובטיל לגבי

חוץ מה שאין כן בקורה שהיא רחבה טפה דאית לה היכירא, וא"ת א"כ כשהלחי רחב יהא מותר, י"ל דכיון דשיעורו מן הדין בכל שהוא לא פלוג רבנן, ולפי הטעם הזה שנתנו רבותינו ז"ל לא תלי טעמא השתא לרב חסדא אם טעם לחי או קורה משום היכירא או משום מחיצה, דבין דתימא דלחי משום מחיצה או משום היכירא ושיהא דינו לסתום מחודו החיצון ולחוץ משום דהיכירא מלבר עביד או משום דמחיצת לחי חודו החיצון סותם כדין קורה שאמרו לעיל, הכא בלחי אסור מטעמא דאמרן, וטעם נכון הוא מדנקט לה רב חסדא סתמא בלישנא דהכל מודים ולא פרישו בה מידי, אבל יש שפירשו דטעמו של רב חסדא משום דס"ל דלחי משום מחיצה וכל שהוא משום מחיצה חודו הפנימי סותם אבל קורה משום היכירא והיכירא עביד מלבר.

18. ח' רשב"א על עירובין דף ח/ב

לדברי המתיר אסור. וא"ת אף לדברי המתיר אמאי אסור לימא לבוד, דהא אין ברחב הקורה אלא טפה. ויש מרבתינו הצרפתים ז"ל שאמרו דשאני הכא שהקורה מפסקת, ולא אמרו לבוד אלא בשאין דבר מפסק בנתים. ואינו מחזור בעיני, דהא מוקי רב (אמי) [אשי] בסמוך (ט, א) תלויה או משוכה בעומדת על שתי יתדות עקומות, ואמרינן חביט ולבוד ואף ע"ג דאפילו כי אמרת חביט היכי אמרת לבוד והא מפסקי הנך יתדות בין קורה לכותל. ומסתברא דהכא אי אפשר. משום דטעמא דלבוד בכל מקום הוא שאנו רואים מה שהוא בנתים שנתמלאו ונתארכו הזוית ומלאו את הכל, הלכך כשאתה רואה כאן את המבוי שנתארך עד חודו החיצון של קורה הרי אתה רואה את הקורה כאלו אינה, ואי אפשר דהא ע"כ קורה רחבה טפה בעינן, ואי אפשר לומר שנראה את הקורה כאלו אינה מפסקת, ונראה אותה כאלו היא וחוד של קורת טפה יורד וסותם, דאי אפשר להתקבץ שני הפכים במקום אחד:

19. ספר שערים מצויינים בהלכה

והריטב"א בעצמו פירש, דהכא אין שייך לומר לבוד, דא"כ הרי אתה רואה עובי הקורה כאילו אינה, ונמצא שאין לנו קורה ברוחב טפה. וביותר ביאור כתב הרשב"א, דהכא אי אפשר לומר לבוד, דטעמא דלבוד בכל מקום, שאנו רואים שנתמלא ונתארך מה שבינתים, והלכך כשאתה רואה כאן שנתארך המבוי עד חודו החיצון של הקורה, הרי אתה רואה את הקורה כאילו אינה, וזה אי אפשר, דהא ע"כ קורה רחבה טפה בעי, ואין לומר שנראה את הקורה כאילו אינה, וגם לומר דנראה אותה כאילו היא וחודה יורדת וסותמת, דאי אפשר להתקבץ שני הפכים במקום אחד.

נעץ שתי יתדות כו' והניח קורה על גביהן כו', לדברי המתיר, אסור. (פרש"י דהמתיר להשתמש תחת הקורה, אלמא חיצון יורד וסותם, אסור כל המבוי הזה, עד שייבאו קורה אחרת, דאין הסתימה מחוברת לכתלים, ויש אויר ביניהם, והכא "לאו מחיצה ממש הוא" להכשיר הפסק אויר שמכאן ומכאן ע"י לבוד. (ובחי' הריטב"א ביאר דברי רש"י, דאילו היה כאן מחיצה ממש, היינו אומרים לבוד, כיון דליכא אלא טפה אויר מפסיק בין הכתלים להמחיצה, אמנם באמת אין כאן "מחיצה ממש", אלא "דין מחיצה", ע"י הקורה שמונחת על הב' יתדות, ול"דין מחיצה" אין אומרים לבוד.

20. ספר יד בנימין

והנה מנזאר עכ"פ מדברי רש"י דלא אמרי' לבוד לדבר שאין בו מחינה ממש, ועי' מה שחמה בזה בקהלות יעקב סי' צ' מדברי רש"י ז"ל שנת ק"א גבי צילתא דמישן דמנזאר שם דאמרי' לבוד אפי' בדבר שאין אללו שום דבר ממשי, וכשאר בל"ע. (ועושי"ש מה שהאריך בזה) וכתוס' לקמן ריש דף ט' מנזאר טעמא אחרינא מה דלא אמרי' כאן לבוד ומשום דלא הוי היכר עיי"ש.

ח קהלות עירובין סימן ב יעקב

ביחד הייב הכא דאין למד שחי הלכחות יחד ולפמשייה אינו חלוי זצ"ל כחיל ועיין משייב בזה בטכ"י בקב"י סוכה סי' ד'.
ובעיקר הדין אי אמריי ב' הלכחות יש להעיר מעירובין דפ"ו דאמריי ודלמא לא הוא פייב לא קאמר ר"י כ"ר אב"ל כ"ף וגוד לא ע"ש.

שוב הראוי ספר אחד וכבד בשם בן אריי שהאר"ן בסי' ג' בדברי הרמב"ם ז"ל סי' י"ב כח"ל והקשה עליו ע"ד שכתבתי ע"ש פלפול ארוך בד"ן ז"ל דשחי הלכחות ביחד ורחיחי שם שכתב ראייה נכונה מסוגיא דשנה ד"ע דאמריי החס דלא אמריי פי הקרה יורד וסוחס אלא אייב התקרה רחצה ד"ע וכשיש שני קורות סמוכים ז"ל אמריי לגוד ועי"ו מחשב התקרה ב"ה ד"ע ואמריי אחייב פי הקרה וכ"ר הרי דאמריי שחי הלכחות אשייב שאי"א למד פ"ה אלא אייב חאמר מקודם לגוד והיא ראייה טובה ולי"ע בשיטת הגרמב"ם ז"ל.

סימן ג

עוד בענין הנ"ל

מבואר בסוכה דף י"ז דלוי"ר ג' טפחים **פוסל בסוכה** [כשהולך על כל השך הסוכה ע"י הרמ"א ז"ל בסי' תרל"ב סי' ב'] פחות מג"ס כשר בין באמלט בין מן הל"ד והוא מד"ן לגוד ע"ש בסוכה ד"ה, ומבואר בש"ע סי' תר"ל סי"ט דגם כשאין דפנות מנייעין לסכך כשר ובלבד שיבא הסכך מכוון כנגד הדפנות ואפי' אין הסכך מכוון ממש כנגד הדפנות רק שהוא בחוף ג' סמוך לכנגד הדפנות כשר ע"ש. והוא מדברי הטור. ועיי' בהשניות רמב"ם ז"ל סימן י"ב מה שפ"ל בזה מד"ן שני הלכחות, והנה מאחר דהא דכרחיק את הסכך מהדפנות פחות מג"ע

כשר הוא מד"ן לגוד אייב מהא דמכשיר הטור וש"ס דכרחיק פחות מג"ע מכנגד דפנות [גם כשאין דפנות מנייעות לסכך] מוכח דאמריי לגוד למחילה שאי"א ממשית רק דיניי דהא אין כנגד הסכך אלא מחילה מכה הלכחה דגוד אסיק ורחיין באי"ט המחילה עומדת כנגד הסכך והדר אמריי לגוד לקרב הסכך כרחוק משם פחות מג"ע.

וצ"ע דלכאורה דעת רמ"א ז"ל אינו כן דאמריי החס בעירובין דף ח' ע"ב גבי קורה שבהיתה על יחידות מחוץ למבוי וחודה הפנימי הוא אלא המבוי, לדברי המחיר [לשחמ"ש חמה הקורה משום דחודו החי"ון יורד וסוחס] אסור כ"ן, דחודו החי"ון הא אינו אלא המבוי, והוקשה לרמ"א ז"ל דהא כל הקורה אינה אלא טפה, ונימא חודו החי"ון יורד וסוחס ומה שעדיין משפ"ג המבוי [מאותו יורד וסוחס] טפה, נימא לגוד, וחי"ן דהכא לאו מחילה ממש הוא להכשיר הפסק האויר שמכאן ומכאן עיי' לגוד עכ"ל, הרי דסובר דלא שייך לגוד אלא לחבר אותו לדבר ממשי ולא למחילה דיניי, וכן ביאר הריטב"א ז"ל בעירובין שם דברי רמ"א ז"ל כח"ל, ואייב הייב לא שייך לגוד מן הסכך להגוד אסיק דשכ"פ אין כ"ן דבר ממשי למד לגוד אלא וכע"ז ל"ט.

אכן מגוף דברי הגמרא נראה דאין לטקווח לגד"ד, דאשייב דמוכה החס בעירובין דלא אמריי לגוד למה שנחשב כסוחס עיי' דין פ"ה י"ח מ"ח שפיר י"ל לגוד למה שנחשב מחילה מד"ן גוד אסיק, ד"ל דכ"א דעירובין שאינו דהא באמת בכל דוכחי ל"ה כלל יורד וסוחס כשאין התקרה רחצה ד"ע כדמחבאר בשנה ד"ע גבי אסקופה ע"ש, [ועיי' חו"ס עירובין דפ"ו אי' ד"ה קורה], ורק בקורה דמבוי הקילו למד גם כנג טפה שיורד וסוחס ועכ"פ אין זה אלא כסוחס את המבוי, והכא הרי סוחס טפה חו"כ ט', ואינו סוחס גוף המבוי, רק כשהאמר אחייב